

GUD UTE OG HJEMME

Vi er på vei inn i avgangshallen på Kastrup flyplass. Plutselig hører vi datteren vår rope etter oss. Vi stopper og går tilbake mens hun kommer mot oss. «Jeg vil gjerne be en bønn for dere», sier hun. Hun og kjæresten har kjørt oss hele veien fra Jylland til København. Vi er på vei til Etiopia og skal være borte i seks uker. Akkurat nå føles det som seks måneder. Som en reise til den andre siden av jorden – noe som ikke er langt unna sannheten, selv om vi vil befinne oss i nesten samme tidssone som fedrelandet. Men vi reiser til en annen tid, til et land hvor det kan være mindre enn ti kilometer mellom storby og steinalder.

Datteren vår vil altså be for oss midt iblant mennesker som haster av sted mot et eller annet reisemål. Vi er ikke vant til det; at hun eller noen av de andre barna våre gjør noe sånt. Det har aldri skjedd før.

Det er en sjenertethet i situasjonen. Litt forlegent uttrykker vi glede over tilbudet. Hun sier at hun har tenkt på det hele tiden, men først like før det var for sent, turte hun å gjøre det. Kjæresten morer seg litt over sjenansen. En familie med så høyprofilerte kristne vaner og holdninger, og likevel så utilpasse ved noe så enkelt og grunnleggende som å be en bønn for hverandre i en situasjon som naturlig framkaller bekymring og behov for beskyttelse. Vår datters kjæreste kommer på en måte fra en annen kultur. Han har riktignok vokst opp i Danmark, men foreldrene er tamiler og

hinduer. Det var hans første religiøse referanseramme. Den ble radikalt forandret i årene på videregående, og han endte opp med å bli døpt. Han har opplevd forskjellen mellom å være ikke-kristen og kristen. På mange måter har han vokst opp i den danske mellomtilstanden, der de fleste befinner seg et sted mellom tro og ikke-tro. Nesten uansett hva man heller mest mot, så roper man ikke for høyt om det. Men han vet også hva det vil si å være helt utenfor og komme helt innenfor. Han vet hvor altomfattende det er. Så altomfattende at det uunngåelig må komme til overflaten. Så hvor i all verden kommer denne forlegenheten fra – at vi ikke skulle kunne be en liten bønn før avgang, eller hvor som helst, når som helst?

Vi tar hverandre i hendene, og datteren vår ber en bønn, kort og usentimental.

Det føles mer enn godt. Det føles som noe som skulle ha skjedd for lengst og mange ganger før.

Men hvor kommer denne flauheten på flyplassen fra? Vi har jo bedt utallige ganger sammen med datteren vår da hun var barn. Med henne og de andre barna våre har vi bedt kveldsbønn akkurat like naturlig og selvfølgelig som vi pusset tennene deres, helt til de kunne gjøre det selv. Og også etter det fortsatte vi å be kveldsbønn med dem:

Nå lukker seg mitt øye,
Gud Fader i det høye,
i varetekt meg ta!
Fra synd, fra sorg, fra fare
din engel meg bevare,
som ledet har min fot i dag!

O Jesus, du min glede,
du dine vinger brede
og senke om meg ned!
Vil slangen meg omslynge,
så la din engel synge:
Det barn er gjemt i Herrens fred!

Sånn sang vi. Jeg trenger ikke å tenke meg om. Ordene kommer fremdeles helt av seg selv, selv om det er mye mer enn ti år siden sist. Vi har sunget de versene så mange ganger. Etterfulgt av en bønn med takk for dagen, kanskje for spesielle utfordringer, for familie og venner, og Fadervår til slutt. Kveld etter kveld, til de ble elleve–tolv år gamle.

Jeg husker den siste kvelden med kveldsbønn sammen med den yngste av de fem barna våre. Vi var kommet til slutten av *Ringenes Herre*. Jeg spurte litt for tull, som om jeg visste hva som ville komme: «Hva skal vi lese nå?» «Pappa, kanskje vi ikke skal lese mer», svarte han. Og dermed fulgte det nærmest som en selvfølge at kveldsbønnen opphørte. Det kunne liksom ikke skilles: lesing og kveldsbønn. Som om det ene var avhengig av det andre. De store historiene og – ja, hva kan jeg kalle det? «Den lille historien»? I så fall var ikke kveldsbønnen den lille historien, men den største av dem alle. For akkurat der, i noen få minutter, samles alle de store historiene – *Ringenes Herre*, *Njåls Saga*, *Anne fra Bjørkely*, *David Copperfield*, *Veien til Watership Down*, ja, selv Grimbergs eventyr og billedbøker – i den største av dem alle, alle historiers mor: historien om Adam og Eva, Abraham, Isak, Jakob, Moses, David og Jesus. Historien om det hele, fra begynnelsen til enden.

Uten at vi sa et ord om det, tror jeg at det var denne sammenhengen for oss begge. De små historiene var vinduer inn til den store historien. Og den store historien kastet lys over alle de små

historiene, bandt dem sammen og ga en fornemmelse av evigheten midt i tiden.

Men der hadde jeg altså sittet kveld etter kveld, sammen med barnet mitt, og snakket med Gud om litt av hvert, like så naturlig som jeg snakket med barnet mitt, ja, noen ganger nesten mer naturlig. Så kjente jeg meg likevel forlegen da datteren min der på flyplassen ville snakke med Gud om reisen vi skulle ut på. Og det skyldtes ikke at det foregikk midt i menneskemylderet. Hvis hun hadde foreslått det hjemme ved kjøkkenbordet, ville vi reagert på akkurat samme måte.

Det er rett og slett noe i situasjonen som snur tingene på hodet, noe uvant. Da barna var små, var vi som foreldre i en viss forstand deres livskilde. Alt ble filtrert gjennom oss. Vi var deres vinduer til resten av verden. De så det meste av verden gjennom våre øyne, våre ord, våre handlinger.

Nå sto datteren vår der og lot oss se verden gjennom sin handling.

Alle foreldre kan – med eller uten bønn og kristelige vaner – skrive under på at det er en stor omveltning når deres voksne barn overgår dem i visdom. Når de tar ledelsen og får oss til å følge etter.

Men jeg tror det er mer som foregår her. I det datteren vår gjorde, lå det et oppgjør med adskillelsen mellom det verdslige og det religiøse. Et oppgjør med det vi med ett ord kaller sekulariseringen.

*

I Skandinavia lever vi med en oppfatning av at det verdslige og religiøse er adskilt. Det har vi gjort så lenge jeg kan huske, og lenge før det.

Jeg har selv vokst opp med nattasang på sengekanten og til og med morgensang før skolen. Jeg husker frokostbordet med oss

syv barna og mor, med far ved bordenden. Havregrøten fordelt på tallerkenene, og en skje med levertran til hver. Alltid litt hektisk, roping til dem som somlet, og jevnlige småkrangler. Men likevel var det alltid tid til en salme, et bibelord og en bønn. På søndagen gikk vi i kirken like så sikkert som at kirkeklokkene ringte. Far var jo også prest.

Gud var aldri langt borte i hjemmet vårt.

Men på skolen kunne han være det. Hirtshals skole hadde 900 elever. Den lå midt i byen, et to-etasjes hus i fire fløyer rundt en asfaltert skolegård. Gud var ikke noe du reklamerte med der. En gang var det noen som ropte «Fadervår» etter meg. Ganske uskyl-dig, kan du si. Det føltes av en eller annen grunn mindre slemt enn da de ropte «din hellige kanonkule» etter storebroren min. Men «Fadervår» var nok til at ubehaget meldte seg. En uvennlig påminnelse om at jeg var annerledes.

Da jeg kom til tiende klasse, var min kristne tro blitt en mer bevisst del av livet. Jeg hadde fått en bibel i konfirmasjonsgave, og jeg leste litt i den hver dag. Kveldsbønnen var for lengst blitt min egen. Men jeg var jo ikke spesielt stolt av alt sammen.

Likevel hadde jeg mine troshelter. En av dem var Flemming Baatz Kristensen, senere sogneprest i St Pauls kirke i Aarhus. Han var ikke vokst opp i et hjem med kveldsbønn og kirkegang. Hjemmet hans var, som så mange andres i Hirtshals, et fiskerhjem der Gud antakelig var til stede i hverdagen som en svak bakgrunnsstrå-ling som ble litt sterkere til høytid og fest. Flemming fikk troen inn under huden gjennom en grunnskolelærer og fra konfirmasjonspresten sin, min far. Og han ble snart litt av en kriger for Herren. Jeg begynte så smått å bli med ham på «gateevangelisering». Vi gikk ned Nørregade og delte ut små hefter om kristendommen til dem vi møtte. Av og til gikk vi inn på et av byens mange vertshus for å snakke med folk om Jesus. Det var på mange måter bedre for

meg med vertshusene enn gaten. Der risikerte jeg ikke å møte på jevnaldrende jeg kjente. Men det var også litt nervepirrende å gå inn til godt voksne menn, som ofte var beruset, og bli ubehagelig bevisst på hvor stor en grønnskolling jeg var.

Jeg holdt meg for det meste til rollen som disippel. Flemming var 5–6 år eldre enn meg. Han hadde ilden. Jeg prøvde å få litt gnist fra ham. Jeg så opp til ham og ville gjerne være som ham. Men likevel ikke mer at jeg knapt turte å innrømme at jeg kjente ham da han syklet forbi utenfor klasseromsvinduet og en kamerat halvt henvendt til meg sa: «Er det ikke han hellig-Flemming som kommer der?»

I slutten av tiende klasse skulle vi på leirskole på Bornholm. Litt nølende pakket jeg Bibelen med meg i ryggsekken. Da vi kom fram, ble vi fordelt seks-åtte stykker på hvert rom. Vi pakket ut av sekken, og ut kom også Bibelen min, som lå i et læretui. Dette fikk en klassekamerat til forundret å spørre om jeg hadde begynt å barbere meg? Bibelen i læretuiet lignet tydeligvis på en barbermaskin. På det tidspunktet hadde jeg ikke så mye som ett eneste dun på haken. Det er Bibelen min, måtte jeg svare. Nå ble forundringen enda større: «Er du en sånn ordentlig kristen?» spurte klassekameraten min. Jeg hadde et halvt sekund på å bestemme meg. Det ble et ja. Reaksjonen fra romkameratene var helt udramatisk. Ja vel, ok, ja ja. Det gikk opp for meg at jeg altfor lenge hadde gått rundt med en ubegrunnet frykt for sosialt selvmord ved en slik tilståelse. Jeg kunne ha spart meg mange unnvikelsesmanøvrer med påfølgende dårlig samvittighet.

Men likevel var det også noe negativt bekreftende i opplevelsen. En bekreftelse av annerledesheten. «Er du en sånn ordentlig kristen?» Det var altså – slik jeg alltid hadde følt – et lag med «ordentlige kristne», og så alle de andre. Det var vi som mente at Gud hadde noe med alt å gjøre, og så var det det store flertal-

let som tilsynelatende mente noe annet. Så jeg vennet meg til et slags oppdelt liv. Jeg tenkte egentlig at Gud måtte være med i alt, ellers kunne han ikke være Gud. Men samtidig beveget jeg meg i et samfunn som mente at Gud tilhørte en veldig begrenset del av tilværelsen, hvis han i det hele tatt var involvert. Og troen min gjaldt ikke i det samfunnet. Jeg lærte å holde tingene litt adskilt.

På gymnaset ble det lettere å stå for annerledesheten. Det ble en brå overgang fra tiende klasse i Hirtshals til første gym på Hjørring Gymnasium. Plutselig ble vi regnet som halvvoksne. Lærerne snakket til oss som voksne og tok oss med inn i en voksen tankeverden. De første månedene forsto jeg stort sett ikke en meter av det som foregikk. I tiende klasse hadde timene for det meste bestått av småsnakking, erting, irriterende lærere og lengsel etter friminuttene med sine bordhockey-turneringer. På gymnaset ble vi fra dag én introdusert for de store livstemaene og hadde ikke en sjanse hvis vi trodde at vi kunne skravle oss gjennom timene. Den første måneden gjorde jeg et forsøk på nettopp det med den eneste andre gutten på den jentedominerte språklinjen. Vi satt på bakerste rekke og skravlet godmodig i timen til vår marxistiske geografilærer. Det fikk han fort nok av. I tre setninger gjorde han det tindrende klart at hvis dette var det vi hadde forestilt oss med gymnaset, så var vi kommet til feil sted og kunne heller reise rett tilbake til ungdomsskolen. Dette kom som et sjokk for meg. Men ganske fort kjente jeg at det var noe befriende i det. Det gikk opp for meg at jeg hadde kommet til et sted hvor noe helt annet sto på spill. Noe som gjorde at det ble lettere å være «ordentlig kristen».

Det gikk opp for meg at hvis du lærte å argumentere, kunne du være der med dine annerledes synspunkter. En verden av tanker og argumenter åpnet seg. Og med det også kristendommen som en sammenhengende verdensforklaring, som kunne være akkurat like bra som en hvilken som helst annen.

Ja, vi var en gjeng på gymnaset som mente at det var den beste. For å være mer presis var vi omtrent trettifem som mente det. Det vil si, det var nok en hel del flere. Men trettifem var størrelsen på den gruppen som møttes nesten daglig til bønn og andakt i friminuttet.

Å møtes der styrket anelsen om at kristendommen var holdbar i den nye voksne tankeverdenen. I cirka tjue minutters tid ga et fullt klasserom følelsen av å være et slags flertall midt iblant gymnaset mange hundre elever. Men vi kom jo ut av klasserommet igjen, og så var vi tilbake i det vante. Den grunnleggende følelsen av hele tiden å møte på en form for overmakt forsvant ikke. Flertallet mente noe annet. Gud var fremdeles langt borte fra flertallets dagsorden. Dermed ble han litt det for oss også. Jeg holdt fremdeles på med dobbel regnskapsføring. Jeg sorterte ubevisst i mitt Guds-regnskap. Du kunne ikke si det samme utenfor andaktslokalet som innenfor. Men det preget også andaktslokalet. Jeg tror vi sa «Gud» med større forsiktighet der inne. Vi ba med større forsiktighet. Hvis vi la lista for høyt der inne, måtte vi jo også legge den høyere utenfor.

«Say what you pray», sier et ordtak. La samtalene dine med andre være preget av den samme virkelighetsforståelsen som du går inn i når du snakker med Gud. Vi slet med dette på Hjørring Gymnasium.

Det gjorde ikke datteren vår da hun ba for oss på flyplassen. Gud var der akkurat like selvfølgelig som alle andre steder.

*

Grunnen til at vi sto på flyplassen og ba, var at min kone og jeg skulle undervise noen etiopiere ved en liten presteutdannelse i den etiopiske byen Asella. Vi var spurt av en svenskbasert misjonsorganisasjon og skulle være i Etiopia i en til to måneder om gangen

over en treårs-periode. Dette tilsvarte den tiden de åtte etiopiske studentene skulle være på seminaret.

På tross av det overraskende i forslaget fra datteren vår om å be en bønn for oss på flyplassen, lå det også en svak fornemmelse i dette – av noe som konkret forbandt oss til det vi var på vei til i Etiopia. Vi hadde i hvert fall en klar forventning om at vi skulle til en befolkning der kristendommen kom mye mer synlig til uttrykk enn det vi var vant til hjemmefra. Å be bønnen i full offentlighet skulle, etter det vi forsto, være helt normalt i dette landet.

Vi hadde i lang tid hørt om den voldsomme veknelsen som hadde foregått i Etiopia de siste førti årene. Og det til og med i en luthersk kirke. Altså en kirke som i prinsippet var helt lik vår egen folkekirke. Kanskje ikke akkurat helt som folkekirken, men i det minste luthersk. Med det samme trosgrunnlaget – og med omtrent samme synlige virkninger av troen blant kirkens medlemmer, skulle man tro. Og det ville jo si – hvis virkningene av troen skulle ligne på oppførselen hos flertallet av de danske folkekirkemedlemmene – så å si usynlige virkninger. For den lutherske folkekirken i Danmark er ikke «folkelig» i den forstand at troen sitter både inni og utenpå skjorta på folk, slik at den kristne tro synlig og uanstrengt kommer til uttrykk hvor som helst og hos hvem som helst av folkekirkens medlemmer. Det folkelige ligger i det stabilt høye medlemstallet, rundt 75 prosent av den samlede befolkningen. Og så ligger det folkelige i kristendommen som en underliggende innflytelse på dansk kultur og historie. Noen vil tilføye: innflytelse på mentalitet og verdier. Andre vil nok protestere og mene at mentalitet har med mye annet å gjøre, og at verdiene generelt har mistet sin kristne forankring.

Mens en synlig bønn på en flyplass under alle omstendigheter faller utenfor normalen i det folkekirkelige, lutherske Danmark, så hadde vi en følelse av at det ville vært helt normalt i det luther-

ske Etiopia. Dette lutherske Etiopia, som altså ikke er preget av å være en folkekirkelig majoritet, men tvert imot utgjør en heller beskjeden del av det etiopiske folk. Det etiopiske folk er nemlig fordelt på forskjellige religioner, med kristendom og islam som mest dominerende. Kristendommen er igjen fordelt på mange forskjellige kirker, med den eldgamle ortodokse kirken som den største.

Og så var det denne utrolige vekkelsen de siste førti årene. Ved flere anledninger hadde jeg hørt historier om denne usedvanlige lutherske kirken, som visstnok er den største lutherske kirken i verden. Jeg hadde hørt om en helt oppsiktsvekkende vekst. I 1959 hadde kirken omtrent 20 000 medlemmer. I 1974, året da kommunistene med Mengistu i spissen kastet keiser Haile Selassie, hadde antallet økt til cirka 290 000 medlemmer. I dag har kirken passert 9 millioner medlemmer av en befolkning på omtrent 100 millioner innbyggere. Det har forresten vært registrert tilsvarende vekst i en rekke andre evangeliske kirker i landet.

Vi visste at kirkens enorme vekst blant annet var forbundet med sterke innslag av merkbare åndelige erfaringer. Det virket som at disse erfaringene både forutsatte og medførte et mye mer direkte forhold til Gud i alle sammenhenger.

I lys av dette hadde vi nok forventninger om å møte noe spektakulært, noe åndelig sensasjonelt, men det møtte vi ærlig talt ikke så mye av. Eller for å være mer presis: Vi møtte det mest som andrehåndsberetninger, gjennom andres historier. Derimot møtte vi fra første stund en naturlighet i forholdet til Gud, og det ble denne erfaringen som skulle vise seg å bli sittende i oss lenge etter at vi kom hjem og alle de spektakulære historiene var glemte.

*

Jeg fikk en smaksprøve på den naturlige henvendelsen til Gud – når som helst og hvor som helst – en gang da jeg var med på en dagstur sammen med etiopiske studenter. Turen gikk til et høyt fjell bak byen der presteseminaret ligger, Mount Chilalo på over 4000 meter. Chilalo reiser seg vakkert bak byen Asella. Det er grønt helt opp til toppen, og fine mønstre av jordlapper i forskjellige størrelser med tilhørende pittoreske hytter innrammes av trær og busker. Store deler av Etiopia er som et forstørret Toscana med frodige, bølgende landskap så langt øyet kan se.

Vi startet tidlig om morgenen. I 3000 meters høyde var det rimfrost på bakken før morgensola for alvor tok tak. Vi hadde mengder med vann, brød og bananer som studentene stort sett bar i upraktiske plastposer. Jeg var den eneste med ryggsekk. Studentenes turutstyr var ikke akkurat siste skrik fra Outdoor. Men humøret var godt og takknemligheten stor. Det siste ga seg snart utslag i sang og bønn mens vi gikk. Fra leppene mine kunne man bare høre pusting og pesing. Jeg mobiliserte det jeg hadde for å holde tritt med de unge, og var takknemlig for å være relativt akklimatisert til disse høydene etter fire–fem uker på Asellas 2500 meter. Men de sprang av gårde som fjellgeiter, mens den ene etter den andre med jevne mellomrom brøt ut i lovprisning til Gud. Her gikk de og var så glade, så hva var mer naturlig enn å takke den gavmilde giveren for gaven?

Med ømme bein, gjennomsvette klær og tomme mager nådde vi noen timer senere fram til bestemmelsesstedet: et sted nær toppen med særpregede, høye og loddrette klippeformasjoner, nesten som et Stonehenge ladet med mening. Og det var også det jeg ble fortalt om stedet. Det hadde til alle tider vært tillagt en spesiell religiøs kraft og visstnok også demoniske krefter.

Jeg så virkelig fram til å hvile meg etter strabasene og få litt mat innenbords, men ledsagerne mine hadde andre planer. Først

skulle det bes og takkes og synges til den store gullmedalje. Vi var framme, og alt hadde gått fint. Gud er overalt, la oss derfor gi ham takk. Og mens vi var i gang, kunne vi godt gi demonene et spark bak i samme slengen.

Det gikk ikke stille for seg. Den neste halvtimen ble det bedt, sunget og danset i et sett, villere og villere, høyere og høyere. Hvis det var en demon eller to der, må de ha flyktet hals over hode.

*

Sånn var det gang på gang. Etiopierne grep til bønn i enhver situasjon og overalt. Det var ingen blygsel involvert. Et måltid på restaurant ble gjerne innledet med en takkebønn for måltidet og for dem som var til stede. Gud ble regnet med i alt. Ikke som noe påklistret og demonstrativt, men som noe helt selvfølgelig. Gud var en både formulert og uuttalt forutsetning for alt.

Dette var ikke en oppdelt virkelighet, noe dobbelt regnskap, som gjør en altfor bevisst på Gud som et tilvalg. Problemene oppstår jo allerede her, for da kan i så fall Gud også velges bort. I Etiopia var det som om det ikke var mulig å velge bort Gud. Han var der før alt annet.

Jeg ble grepet av denne umiddelbarheten, dette spontane i forholdet til Gud. Guds nærvær blir hele tiden tatt for gitt. Gud er den som alt annet må sees i lys av.

Det selvfølgelig i denne måten å tenke og handle på slo meg enda en gang da jeg var på sykebesøk hos Mulleken, en av studentene. Et par dager før hadde han blitt utsatt for et overfall da han fulgte en kamerat hjem fra kirken. På veien hjem skjedde det som ofte skjer; elektrisiteten i hele området forsvant, og alt ble stummende mørkt. Akkurat da var Mulleken på vei gjennom et område som har rykte på seg for å være et sted der folk kan risikere overfall. Slik gikk det da også for Mulleken. To menn overfalt ham

i mørket, og selv om han prøvde å forsvare seg, ble han skamslått. Voldsmennene stakk av med mobiltelefonen, jakka hans og sju birr. Det siste tilsvarer to kroner. Mulleken ravet videre, falt ned i et hull og besvimte. Etter en stund våknet han og klarte med nød og neppe å slepe seg hjem til moren, som straks slo alarm. Etter et par dager på sykehuset var han hjemme igjen i morens ytterst beskjedne hus. Der lå han i den ene enden av det halvmørke rommet i en slags dobbeltseng, som også var husets eneste. Rommet var fylt med folk og røyk fra ildstedet, som ga både varme og kaffe. Venner, familie og bekjente kom i en jevn strøm til huset for å uttrykke sin medfølelse. De snakket og lo og drakk kaffe og ba til Gud. Det siste like selvfølgelig som alt det andre.

I det ene øyeblikket drøftet de bekymret de altfor synlige sårene i Mullekens hode, og i neste øyeblikk slo venner og medstudenter vitser om hvor dårlige mulighetene hans hos damene ville være framover. Så var det bekymringer for en sykehusregning som tilsvarte mer enn en månedslønn, før det i neste øyeblikk ble vitset om det første Mulleken hadde sagt til vennene sine da de besøkte ham på sykehuset morgenen etter overfallet. Da fikk han med svak stemme fortalt dem at de bare skulle glemme mobiltelefonen og jakka, men de sju birrene ville han gjerne at de gjorde alt for å finne igjen. Midt oppi dette forklarte hans gode venn og medstudent, Ammanuel, til meg og de som satt rundt, også Mulleken, at her var det viktig lærdom å ta med seg. Mulleken ville aldri være den samme etter dette. Gud hadde beskyttet ham. Det kunne ha gått mye verre. Det var jo sant nok. Legene hadde gjort det klart at det var flaks at slagene ikke hadde truffet litt annerledes og slått ham i hjel. Heretter ville han kunne forkynne med en helt annen autoritet, forklarte Ammanuel. Og, føyde han til med et lite smil, fra nå av ville han forstå lignelsen om den barmhjertige samaritan mye bedre enn han hadde gjort da jeg underviste om den i timene.

Nå hadde han nemlig selv prøvd å ligge halvt ihjelslått i en grøft sånn som mannen som ble hjulpet av den barmhjertige samaritan.

Denne tilnærmingen er ganske forskjellig fra de fleste samtaler jeg har med mennesker på prestekontoret mitt. Der ville jeg i en lignende situasjon vært langt mer tilbøyelig til å hente fram den sjelesørgeriske stemmen. Bare prøvende og forsiktig ville jeg ha lirket Gud inn i samtalen. Hvis jeg i det hele tatt hadde gjort det.

Jeg er overbevist om at det finnes sjelesørgeriske situasjoner der det er klokest å snakke dempet om Gud. Det har i en ikke altfor fjern fortid vært nok av velmenende mennesker som har uttalt seg skråsikkert om Guds hensikt med det ene og det andre. Men jeg er redd for at jeg og mange andre har gått i motsatt grøft, der vi er tilbøyelige til å gjøre oss selv til en slags støttekontakt for Gud. Gud må ikke plages med altfor mye ansvar. Vi nøyer oss med å snakke om at Gud lider solidarisk med oss. Men ellers holder vi ham helst ikke til ansvar for så veldig mye. Vi lar Gud bli i sin høye himmel, litt fjern og distansert fra det altfor jordiske og hverdagsnære. Han skal ikke blandes for mye inn i det konkrete menneskelivet. Det har verken han eller mennesker godt av.

Resultat: Gud blir veldig liten. Og en liten Gud har vi ikke bruk for når vi selv er små.

Min erfaring er at når livet er på sitt tøffeste, blir alt enda verre hvis Gud blir gjort liten.

Da vår sønn og svigerdatter fikk et velskapt barn, var både de og vi overveldet av lykke i to døgn. Men så, plutselig og helt uten varsel, banket døden på døren. Om natten sluttet barnet å puste. Far og mor oppdaget det i siste øyeblikk. Sykehuspersonalet gikk i gang med gjenopplivning. I flere timer virket det som om forsøket var forgjeves. Vi ble oppringt tidlig om morgenen. Vi måtte komme med en gang, jeg skulle nøddøpe barnet. Ingen visste om det ville overleve.

Gjorde det saken bedre å fraskrive Gud ansvaret? Nei, det gjorde det bare verre. Det er ikke dermed sagt at det er lettere å tro på Gud i en situasjon der Guds allmakt virker fraværende. Jeg kommer ikke til å glemme min sønns fortvilte banking i veggen og rop på Gud. Men nettopp derfor var det også både umulig og uutholdelig å frita Gud for ethvert ansvar.

Fortvilelsen over Guds manglende svar på våre utallige bønner om hjelp er til å ta og føle på. Men det er enda mer uutholdelig å ikke ha en som kan stilles til ansvar, en å skjelle ut, en å rette siste rest av håp mot, en å være et hjelpeløst barn overfor. For hjelpeløs som en treåring, er jo akkurat det du er i en slik situasjon. For den hjelpeløse kan ikke Gud bare være i himmelen. Han må også være på jorden. Akkurat her hvor vi befinner oss, midt i støvet og elendigheten.

Derfor foretrekker jeg den etiopiske måten, der Gud blandes inn i alt sammen. Skjønt «blandes inn», det uttrykket blir for svakt. Gud er allerede inne overalt. Alt sees i lyset av Gud som en slags første årsak. Eller om det ikke er årsak, så betingelse, mulighetsbetingelse – Gud representerer muligheten for at alt kan bli annerledes, kan bli bedre. Derfor hadde det ikke falt en etiopier inn å la være å kaste alt over på Gud. Det skjedde selvfølgelig også i Mullekens hjem. En venn av Mulleken reiste seg og ba lenge, høyt og intenst, så ingen av dem som var til stede, kristen eller ikke, kunne være i tvil om at Mulleken var lagt ettertrykkelig i gode hender.

Selv når situasjonen er så fortvilende at de gode hendene virker alt annet enn gode, eller bare fullstendig passive, er tanken om at Guds hender kanskje ikke finnes, enda mer uutholdelig. Det er som å miste fotfestet foran en bunnløs avgrunn.

Clara Kramer skrev dagbok under andre verdenskrig da hun og familien gjemte seg i en jordkjeller i et polsk hjem i nesten to

år. Hun skrev blant annet følgende: «Jeg visste ikke at det var mulig å være så sint på Gud og likevel finne så mye trøst i bønnene våre.»

*

Etiopia-reisene satte i gang en refleksjon som har gitt ideen til denne boka: Hvorfor føltes etiopiernes naturlige forhold til Gud samtidig både gjenkjennelig og fremmed? Hva var det jeg hadde med i bagasjen som vakte en følelse av gjenklang med det vi møtte i Etiopia? Og hvorfor føltes det gjenkjennelige samtidig som noe nytt og annerledes?

Eller sagt på en annen måte: Hva er grunnen til at vi fører et dobbelt regnskap med troen her til lands? Hvordan kan vi på én og samme tid tro på Gud, be til ham hver dag, anse ham som nærværende i alt og samtidig engstelig og sjenert fly under radaren med denne troen i mange sammenhenger?

Hvordan hadde det seg at jeg kunne gå inn i et rom på gymnaset og snakke med tjue-tretti andre både om og til Gud i overbevisningen om at han ytterst sett var Gud for alle, både troende og ikke-troende – for så rett etterpå gå inn i mitt eget klasserom og umiddelbart la meg dirigere av en helt annen følelse? En følelse av at Gud eller min gudstro i beste fall hørte til i periferien av noe annet og viktigere.

I min danske virkelighet er 75 prosent av befolkningen medlemmer av en kirke som bekjenner seg til troen på Gud – som den Gud som er overalt, både i det synlige og det usynlige. I det konkrete livet her og nå, og i den ubegripelige evigheten. I tillegg har vi i Danmark et stort antall innvandrere som nesten alle deler samme overbevisning, om enn i ulike religiøse versjoner. Hvordan kan denne virkeligheten være så åpenlyst underlagt en allmenn oppfatning om at vi skiller mellom det religiøse og det verdslige,

og setter det siste over det første, slik at et naturlig forhold til Gud for det meste begrenses til det religiøse rom? Hvorfor ble jeg ikke berørt på flyplassen da datteren min ville be en bønn for oss?

Etiopia ga grobunn for disse refleksjonene og utfordret samtidig til et mer naturlig forhold til Gud, uten et oppdelt liv eller skarp adskillelse mellom religiøst og verdslig, mellom det private og det offentlige rom.

Spørsmålet er om spennet kan gjøres mindre. Om det kan snakkes om Gud med mindre nøling i andre sammenhenger enn de rent religiøse. Om det kan snakkes og handles mer frimodig og likeframt ut fra en overbevisning om at Gud ikke bare befinner seg høyt hevet over tid og rom, men også er her. Det er dette denne boka skal handle om.

*

Det hører også med til historien at hele refleksjonen ble satt i gang av menneskers, etiopieres, annerledes frimodige *utøvelse* av gudstroen. Det var ikke teoretiske overveininger hos etiopierne som ga støtet til refleksjonen. Det var ikke lesning av etiopiske bøker som fikk meg til å reflektere over min egen praksis. Det som satte det hele i gang, var møtet med helt vanlige etiopiske kristnes daglige liv. Der Gud inngikk som det mest selvfølgelige av alt. Jeg skal derfor ikke her skrive en teoretisk bok om temaet. Jeg vil skrive en bok som har et praktisk utgangspunkt, og også i bunn og grunn et praktisk mål, til tross for at refleksjonen er teoretiserende. Jeg ble først og fremst selv utfordret av mitt møte med etiopiske kristne, utfordret på mine egne erfaringer, min egen troshistorie og mine tanker rundt troen. Derfor er det mest opplagt å bli i jeg-sporet og se det allmenne fra dette perspektivet, så å si gjennom mine egne briller. Det betyr ikke at denne boka er en form for bekjennelseslitteratur. Dette er ikke Knausgårds *Min Kamp*, skrevet for

å være så tett på min private virkelighet som mulig. Likevel vil jeg underveis ta inn elementer fra min egen kamp med troen og tvilen og alt imellom.

Og la meg begynne der. Med kampen. Med det motsatte av spontaniteten, alt det som fikk etiopiernes gudsforhold til å virke nytt og annerledes.